

Küsimused/Ettepanekud	Arvestatud või mitte	Kommentaar
<p>Turuosalised paluvad põhjendada O&M kulude aluseks võetud 2% eeldust. Üks turuosaline on välja toonud, et O&M aastased kulud tuleb tõsta vähemalt tasemele 3%, sest 2% taseme juures on jäetud arvestamata või ebapiisavalt hinnatud maa rendikulu, remondifondi, nõuetekohasuse auditi kulu iga 5 aasta tagant, videovalve kulu, niitmise kulu, bilansihaldurite tasu jne.</p>	<p>Jätta metoodikas muutmata.</p>	<p>Käesolevas metoodikas aluseks võetud IRENA uuringu kohaselt on USAs perioodil 2018-2019 prognoositud O&M kuludeks 10-18 USD/kW aastas ja Euroopas 10 USD/kW aastas.¹ Metoodikas käsitletud projektigruppide O&M kulud on kW võimsuse kohta kõrgemad võrdlusbaasi <i>utility-scale</i> projektide kuludest, kuna ei saavutata samasugust mastaabisäästu. Samuti ei ole Eesti päikeseenergiaturg täielikult välja arenenud nagu Euroopas ja turul ei tegutse O&M teenustele spetsialiseerunud ettevõtteid. Sellest tulenevalt on antud raportis kasutatavate Eesti andmete puhul reaalne eeldada, et aastased tegevuskulud projektidel on 2% algsest CapEx-st. Nimetatud asjaolu toetab ka Konkurentsiameti poolt teostatud analüüs, kus OpEx jääb keskmiselt 1% juurde CapEx-st erinevatel võimsustel². Lisanduvalt toome välja, et O&M kulude 0.5% eeldus CapEx-ist on tehtud 2018. aasta magistritöös „Päikesepaneelide kasutamise majandusliku otstarbekuse võrdlus erinevatele tarbijatele Eestis“³. Seega leiame, et 2% eeldus on asjakohane.</p>
<p>Turuosalised on välja toonud, et O&M arvutusmetoodikas tuleks esimesel aastal võtta aluseks 2% investeeringu maksumusest või 1200 eurot ning järgnevatel aastatel suurendada O&M kulusid tööjõukulude kasvumääraga 7%, Eesti inflatsioonimääraga, 3%-ga, 5%-ga.</p>	<p>Muuta metoodikas osaliselt.</p>	<p>Tegevuskulude aastaseks kasvumääraks oleme seadnud 2%, mis on Euroopa Keskpannga inflatsiooni eesmärgiks Eurotsoonis ning mida tihti võetakse aluseks pikaaegsete prognooside koostamisel. Rahandusministeeriumi poolt koostatud 2021 suvine prognoos jõuab paari aasta jooksul 2% tasemele (aastal 2022 3,7%, aastal 2023 2,1%, aastal 2024 1,9%, aastal 2025 1,9%).⁴ Tööjõukulude kasvuga korrigeerimine pole käesoleva meetme vaatest rahvusvaheliste praktikatega kooskõlas. Lisame metoodikasse tingimuse, mille kohaselt võib Elering korrigeerida inflatsioonimäära Euroopa Keskpannga inflatsioonimäärasihki muutumisel.</p>
<p>Turuosalised soovivad välja, et LCOE arvutamisel on aluseks võetud 25. aastane periood tulenevalt päikesejaama elueast, aga toetust makstakse 12. aastat, millega kaasneb risk, kus turuosalistele pole tagatud 13. aastase perioodi jooksul tasandatud kulud ja mõistlik kasum.</p>	<p>Jätta metoodikas muutmata.</p>	<p>Elektrituruseaduse (edaspidi ELTS) § 59 lg 2 p 1, lg 2⁵ ja § 108 lg 1 kohaselt järgib taastuvenergia tegevustoetus skeemi, mille kohaselt makstakse iga MWh kohta 12 aastase perioodi vältel isikule toetust suuruses 53.7 €. ELTS § 59 lg 2⁶ kohaselt on eelnevalt nimetatud toetuse puhul tegemist riigiabi GBER määruse artikli 43 tähenduses ning selle andmisel järgitakse samas määruuses sätestatud. GBER määrus sätestab tootjale antava abi ülempiiri. Toetus energiaühiku kohta ei tohi ületada tasandatud kulude (LCOE), mille hulka on arvestatud ka mõistlik kasum (maksimaalne tasuvusmäär, ing. k <i>maximum rate of return</i>), ja turuhinna vahet. Mudelis käitise oodatavast elueast lühema perioodi kasutamisel saadakse tulemusena moonutatud tasandatud kulud, mis ei vasta GBER määruse põhimõtetele ja tasandatud kulude arvestamise parimatele praktikatele.</p>

¹ IRENA (2020), „RENEWABLE POWER GENERATION COSTS IN 2019“, https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2020/Jun/IRENA_Power_Generation_Costs_2019.pdf, 15.11.2021

² Konkurentsiamet, „Ülevaade päikesejaamade tasuvusanalüüsist“, https://www.konkurentsiamet.ee/sites/default/files/paikesejaamade_tasuvusanaluuuskonkurentsiamet.pdf, 15.11.2021

³ Mihkel Rehepapp (2018), „PÄIKESEPANEELIDE KASUTAMISE MAJANDUSLIKU OTSTARBEKUSE VÕRDLUS ERINEVATELE TARBIJATELE EESTIS“, <https://digikogu.taltech.ee/et/Download/d43d3ac9-ca01-44d8-9748-2c77a8ad9670>, 15.11.2021

⁴ Rahandusministeerium (2021), „2021. aasta suvine majandusprognoos“, <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigieelarve-ja-majandus/majandusprognoosid>, 15.11.2021

<p>Turuosalised on välja toonud, et arvutusmetoodikat võib mõjutada riigist ja võrguettevõtjast sõltuvate kulude muutmine, mida tuleks arvutusmetoodikas arvesse võtta. Näiteks on välja toodud, et võrgutasud ei pruugi olla samal tasemel kogu toetusperioodi jooksul ning võivad mõjutada O&M kulusid toetusperioodi jooksul.</p>	<p>Osaliselt metoodikas arvestada.</p>	<p>Metoodika on koostatud heas usus ning tehtud on stabiilse majanduskeskkonna eeldus. Konkurentsiameti poolt teostatud päikesejaamade tasuvusarvutuste kohaselt jäävad O&M kulud keskmiselt 1% juurde CapEx-st erinevatel võimsustel, sisaldades ka võrgutasusid.⁵ Lisame metoodikasse tingimuse, mille kohaselt on Eleringil võimalik riigist ja võrguettevõtjast sõltuvate kulude olulise muutumise (kas suurenemine või vähenemine) korral teostada LCOE korrigeerimist kogu 12-aastase toetusperioodi vältel.</p>
<p>Turuosaline on palunud täpsustada, kuidas arvutatakse viimase 5 aasta kalendrikuu keskmised börsihinnad. Lisanduvalt on tehtud ettepanek arvesse võtta päikeseelektrijaama tegelikku teenitud hinnakõverat (<i>capture price</i>), mis hakkab ajas keskmisele alla jääma.</p>	<p>Jätta metoodikas muutmata.</p>	<p>Arvestuses võetakse aluseks kalendriaasta kaalutud keskmine Eesti hinnapiirkonna börsihind, kusjuures kaalutud keskmise hinnaarvestuses võetakse aluseks abiskeemi alusel toodetud elektrienergia tegelikud tootmismahud kalendrikuude lõikes.</p> <p>Projektide poolt teenitud tulukuse hindamine toimub tegelike elektribörsi päev-ette kuuhindade alusel ja Elering hakkab tulukuse prognoosi uuendama igakuiselt. Börsihinnad korrutatakse läbi valimi vastava kalendrikuu toodangu osakaaluga aasta toodangust. Vältimaks lühiajalistest hinnakõikumistest tulenevat prognoosiviga, kasutatakse kuni aastani 2023 viimase viie aasta keskmiseid börsihindasid.</p>
<p>Turuosaline on välja toonud, et metoodikasse tuleb lisada toetusmäära suurendamise võimalus olukorras, kus pärast toetusmäära vähendamist elektri turuhinnad langevad.</p>	<p>Teha metoodikas muudatus.</p>	<p>Toetust käsitletavatesse dokumentidesse lisatakse tingimus, mille kohaselt 12. aastase toetusperioodi jooksul teostatakse tootjale ülekompanseerimise korral tagasinõudeid ja alakompenseerimise korral juurdemakseid. Toetuse korrigeerimist piirmäärale vastavaks reguleeritakse rakenduskavas.</p> <p>Elering jälgib börsihinda kogu toetusperioodi kestel. Kui pärast tähtaega, mil on loetud, et projekt on saanud kogu kasumlikkuse piirmääraga lubatud tulu, toimub börsihindade alanemine, siis jätkatakse toetuse maksmist, et tagada projektile tulu kuni kasumlikkuse piirmäära saavutamiseni.</p>
<p>Turuosalised on välja toonud, et metoodikasse tuleks lisada PV-pargi likvideerimise kulud.</p>	<p>Jätta metoodikas muutmata.</p>	<p>Riigiabi põhimõtte kohaselt sekkutakse riigipoolse finantsmeetmega olukorda, kus majanduspoliitika eesmärk ei ole tavapäraste turumehhanismidega saavutatav (<i>Market Failure</i>). Sellise riigiabi rakendamine on õigustatud kuni turumehhanismide tööle hakkamiseni ja põhineb arusaamisel, et sektorit tuleks järk-järgult üle viia turupõhisele toimimisele⁶. Nimetatuga kooskõlas on ootuspärane, et riigiabi meetmega ei soodustata ärimudeleid, mille kohaselt toodetakse meetme skoobis olevat roheenergiat ainult nii kaua, kui on finantsmeetme kestus ning seejärel tootmine lõpetatakse. Metoodika koostajate ootus on, et finantsmeetme lõppemisel võib tootja majanduslikult tasuvat tootmistegevust jätkata, uuendades järk-järgult amortiseeruvad käitised vastavalt tavapärasele tootmise äripraktikale. Seetõttu ei ole metoodikas päikesepargi demonteerimise kulude tüüpikuluna sisseviimine põhjendatud. Lisaks eelnevale on asjakohane järgnev:</p>

⁵ Konkurentsiamet, „Ülevaade päikesejaamade tasuvusanalüüsist“, https://www.konkurentsiamet.ee/sites/default/files/paikesejaamade_tasuvusanaluuskonkurentsiamet.pdf

⁶ [...] the guidelines promote a gradual move to market-based support for renewable energy, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_400

[...] As technologies mature and their production reaches a substantial share of the market, renewable energy production can and should react to market signals, and aid amounts should respond to falling production costs. The new guidelines therefore aim to better integrate renewables into the internal electricity market in a gradual way, limiting support to what is truly necessary.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_14_276

		<p>a) Varasemates uuringutes on selgunud, et päikesepargi demonteerimise kulud ei oma suurt finantsmõju, arvestades, et see omab minimaalset mõju ettevõtte tulususele.⁷</p> <p>b) Arvestades, et uute paneelide efektiivsus tõuseb ning kulud langevad, võib eksisteerida olukord, kus tootja vahetab paneelid välja kõrgema tulususe ootuses juba enne paneelide eluea lõppu.⁸</p>
Turuosalised paluvad selgitada päikeseparkide grupeerimise põhimõtteid.	Jätta metoodikas muutmata.	<p>Päikesejaamade projektid on gruppideks jagatud tulenevalt sarnastest kapitali- ja opereerimiskuludest, mis omakorda tulenevalt sarnasest äri- ja opereerimismudelidist:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Erasisikute projektid paigaldatakse reeglina eramajade katustele või maja kõrvale maapinnale: eristuvad muust valimist oluliselt, sest lisaks väiksemast tootmisseedme võimsusest tulevale kallimale ühikumaksumusele sisaldavad käibemaksu kulu. 2. Ärihoonete või korteriühistute katustele paigaldatud paigaldised: moodustavad ühtse valimi tulenevalt sarnasest tootmisseedme võimsusest ja paigalduskulust. Paigaldiste esmane eesmärk on suurendada hoone energiatõhusust. 3. Ärihoonete kõrvale paigaldatud päikesepaneelid, toetavad hoone energiatõhusust: moodustavad ühtse valimi tulenevalt sarnasest tootmisseedme võimsusest ja paigalduskulust. Kuna ärihoone omanikud üritavad võimalusel maksimaalselt ära kasutada vaba pinda ja ka reservliitumispunkti, siis on arvestatud üldjuhul 2 x 50 kW (või kuni 3 x 50 kW) tootmisseedme paigaldamisega. Vastavale soovile on tähelepanu juhtinud ka EPEA esindaja 24.01.2019 avaldatud Äripäeva teemakajastuses. 4. Maapinnale lähestikku paigaldatud päikeseenergia tootmisseedmed, millele puudub seos otsese tarbijaga: vastavate paigaldiste investeerimiskulu ja kõrvuti asetsevate paigaldiste koondvõimsus võib erineda oluliselt, samas tekib mastaabiefekt ja suure tõenäosusega vastava grupi puhul vajalik individuaalne hindamine. Ka Rahandusministeerium on 10.09.2020 Eleringile saadetud kirjas märkinud, et vastava grupi puhul eksisteerib ülekompanseerimise risk ning andnud suunise, et vajalik võib olla toetusmäära või toetusperioodi ümber hindamine.
Turuosaline palub selgitada, kas kõrgema kasumlikkuse piirmäära taotlemisel ja hindamisel on põhjendatud argument, et rajatud jaamad on omandatud valmisarendatuna ja kõrgema maksumusega kui parkide algne investeringumaksumus. Lisandvalt on palutud täpsustada, kas projekti tegelikele kuludele on võimalik teostada individuaalset hindamist.	Jätta metoodikas muutmata.	<p>Võib esineda olukordi, kus tootja on maksnud päikesepargi eest üle turuhinna või teinud kulutusi, mis pole turuhinnale vastavad. Nimetatud olukorra esinemisel on riigiabi taotleja soovi korral võimalik teostada individuaalhindamist päikesepargi CapEx kulude väljaselgitamiseks.</p> <p>Metoodikat rakendatakse eeldusel, et tootmisseedme müüb elektrienergiat võrku või tarbijale börsihinnaga. Kui tootja tõendab, et müüb elektrienergiat tarbijale pikaajalise fikseeritud lepingu alusel hinnaga, mis koos toetusega ei ületa lubatud kasumlikkuse piirmäära, siis loetakse, et tootja vastava tootmisseedmega kasumlikkuse piirmäärased ei ületa ja tal on õigus toetust saada.</p>
Turuosaline palub selgitada, kui tihti kontrollitakse kasumlikkuse piirmäära täitumist ning kas piirmäära ületamisel esitab Elering tootjale arve eelmisel perioodil ülemakstud toetuse tagasimaksamiseks või jäetakse järgmisel perioodil vastavas osas uue perioodi toetus välja maksmata vmt.	Jätta metoodikas muutmata.	<p>Tootjatele makstav toetus koos elektri turuhinnaga ei tohi ületada sektoripõhist LCOE määra, millele on lisatud mõistlik kasum. Kuna tegelik turuhind tootmise alustamise hetkel pole teada ja on raskesti prognoositav, siis kasumlikkuse kontroll, mis arvestab tegelikku turuhinda, viiakse läbi iga-aastaselt hiljemalt aastast 2023 ja alates aastast 2024 igakuiselt. Toetuse korrigeerimist piirmäärale vastavaks reguleeritakse rakenduskavas.</p>

⁷ „Subsidies and costs of EU energy“, <https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/DESNL14583%20Final%20report%20annexes%204%205%20v3.pdf>

⁸ Duran, Serasu ja Atasu, Atalay ja Van Wassenhove, Luk N. (2021), „Cleaning after Solar Panels: A Circular Outlook“

<p>Turuosalised soovivad võtta tootlikkuse arvutustes aluseks pikaajalisele keskmisele vastav 900 kWh/kW (praegu 930kWh/kW).</p>	<p>Jätta metoodikas muutmata.</p>	<p>Tõravere ilmavaatlusjaamas on aastatel 1955-2000 keskmine horisontaalpinnale langev päikesekiirgus olnud 970 kWh/m², standardhälbega ± 48 kWh/m² ehk erinevus keskmisest on ±5%. Eesti erinevate paikade vahel võib aastase päikesekiirguse erinevus olla kuni 10-15%. Majandus- ja taristuministri määruse „Hoone energiatõhususe arvutamise metoodika“ (RT I, 07.07.2020, 12) § 28 lõike 2 kohaselt on horisontaalpinnale tulev aastane päikesekiirgus 945 kWh/(m²-a), mida päikesepaneeliga toodetud aastase elektrienergia saamiseks korrutatakse vastavate koefitsientidega.</p> <p>Konkurentsiameti poolt tellitud Hevac⁹ aruandes tõdetakse, et reaalsed majanduslikult efektiivsete päikesejaamade PV toodanguandmed jäävad, sõltuvalt valitud üldistusmeetodist, vahemikku 830 kuni 988 kWh/kW.</p> <p>Tuginedes eespool kirjeldatud allikatele leiame, et käesolevas metoodikas kasutusele võetud 930 kWh/kW vastab küllalt hästi arusaamisele sellest, mis on päikesepaneeli tootlikkus, sealhulgas on see lähedal uuringufirmade poolt nimetatavatele harilikele väärtustele¹⁰.</p> <p>Käesolevat metoodikat rakendav Elering jätab endale õiguse tulevikus korrigeerida näitajat 930 kWh/kW, võttes selle aluseks toetusmeetmes osalevate päikesejaamade pikema perioodi (näiteks viie aasta) reaalsed tootlikkuse näitajad.</p>
<p>Turuosalised soovivad tõsta lubatavat tasuvusmäära kordades suuremaks või tasemele 1,04%.</p>	<p>Teha metoodikas muudatus.</p>	<p>Metoodika viiakse sisse muudatus ning mõistliku tasuvusmäära arvutamise aluseks võetakse investeerigu tegemise hetkel (01.07.2020-31.12.2020) eksisteeriv 10 aasta <i>SWAP rate</i> ehk -0,09¹¹. Kuna aluseks võetav <i>SWAP rate</i> oli nimetatud ajavahemikul negatiivne, võrdsustatakse see antud metoodikas nulliga ning uueks tasuvusmääraks kujuneb 100 baaspunkti suurune preemia ehk 1%.</p>
<p>Turuosalised toovad välja, et liitumiskulud ei representeerigi tegelikke liitumiskulusid. Ettepanekuna pakutakse välja võimalust tõestada koostöös Elektrileviga liitumiskulude suurust ilma täiendavat auditit koostamata. Lisanduvalt toob üks turuosalised välja, et muuta tuleks grupp 4 parkide puhul liitumishinda LCOE arvestusel tasemeni 6500 eurot tootmisseadme kohta.</p>	<p>Jätta metoodikas muutmata.</p>	<p>Käesolevas metoodikas lähtutakse Elektrilevilt saadud statistilistest andmetest, mille kohaselt jääb gruppide keskmine liitumiskulude maksumus vahemikku 890-3838 eurot tootmisseadme kohta ning 6500 eurot pole asjakohane. Vastavalt rakendusavale on riigiabi taotleja soovi korral võimalik teostada individuaalhindamist reaalsete CapEx kulude väljaselgitamiseks. Üksnes liitumiskulude hindamine eraldi ülejäänud investeerimiskuludest ei ole põhjendatud, kui investeringu kulutused kogumis vastavad sektoripõhiste CapEx kuludele.</p>
<p>Turuosalised on teinud ettepaneku tõsta degratsioonimäär 0,65%-le ning lisada esimesele aastale ühekordne degradatsioon 2,5%.</p>	<p>Teha metoodikas osaline muudatus.</p>	<p>Eksisteerib valguse poolt tekitatud degradatsioon (Czochralski protsess). Hetkel ei ole veel turul paneele, mis suudaksid seda protsessi vältida, kuid tulevikus võivad olla. Seetõttu võtame ettepaneku arvesse ning tõstame esimese aasta degradatsioonimäära 2,5%. Rahvusvaheline praktika ning teadusuuringud leiavad, et aastane degradatsioonimäär jääb 0,5% tasemele, mistõttu võtame aastaseks degradatsioonimääraks 0,5%.¹²</p>

⁹ Tark (2020), „Päikeseelektrijaamade tasuvuse koostamiseks vajalikud tehnilised ja majanduslikud sisendid“ https://www.konkurentsiamet.ee/sites/default/files/hevac_ekspertanalyyis_pvi_sisendid.pdf, 29.11.2021

¹⁰ Vahemik 949 kuni 1022 kWh/kWp kohta, vt [Solar resource maps and GIS data for 200+ countries | SolarGIS](#)

¹¹ Swap rate proxies for the purpose of the SGEI Decision and SGEI Framework, https://ec.europa.eu/competition-policy/state-aid/legislation/sgei/swap-rate-proxies_en, 15.11.2021

¹² Jordan, Dirk ja Kurtz, Sarah ja VanSant, Kaitlyn ja Newmiller, Jeff. (2016), „Compendium of photovoltaic degradation rates“

Turuosaline teeb ettepaneku, kaotada ära välja pakutud jooksva kaalutud keskmise hinna arvestus ning asendada vähempakkumisoksjonitelt tuttavale skeemile, kus jooksvalt <i>cap</i> -itakse ära NPS hind pluss toetus.	Jätta metoodikas muutmata.	Metoodika tugineb GBER Euroopa Komisjoni (EK) grupierandi määruse nr 651/2014 (grupierandi määrus e GBER määrus) artiklis 43 lõikes 5 sätestatud nõuetele.
Turuosaline on toonud välja, et pole adekvaatne eeldada 5% elektri hinna kasvu päikesepargi eluea lõpuni.	Jätta metoodikas muutmata.	Metoodika tugineb eespool osundatud GBER sätetele ja LCOE arvutamise põhimõtetele, mis ei reguleeri elektri hinna arvutamist.
Turuosalised soovivad välja, et vajalik on ühtlustada turuhinna arvestamise metoodikat dokumentides ning põhjendada aasta turuhinna arvutamise sisulise valiku metoodikat.	Jätta metoodikas muutmata.	Metoodika tugineb eespool osundatud GBER sätetele ja LCOE arvutamise põhimõtetele, mis ei reguleeri elektri hinna arvutamist. Esiõlged planeeritud elektri hinnad on lisatud MS Exceli tabeltootluses kasutatud metoodikal põhinevate arvutuste näitlikustamiseks. Projekti kasumlikkuse arvutamisel võetakse arvesse reaalsel toetusperioodi börsihinda alates 01.01.2021. Vältimaks lühiajalistest hinnakõikumistest tulenevat prognoosiviga, kasutatakse kuni aastani 2023 viimase viie aasta keskmiseid börsihindasid. Seejärel toimub projektide poolt teenitud tulukuse hindamine tegelike elektribörsi päev-ette kuuhindade alusel ja Elering hakkab tulukuse prognoosi uuendama igakuiselt. Börsihinnad korrutatakse läbi valimi vastava kalendrikuu toodangu osakaaluga aasta toodangust.
Turuosalised on viidanud asjaolule, et turuosalistel on võimalik toodang tarbida või müüa võrku, mis mõjutab toetuse suurust.	Jätta metoodikas muutmata.	Elektrienergia kohapealne tarbimine on tootja otsustus. Tootjal on võimalik valida endale majanduslikult tasuvaim lahendus. Toetust makstakse tegevusloa alusel tegutseva võrguettevõtja võrku või otseliini müüdü elektrenergia eest vastavalt ELTS § 58 lõikele 2. Arvestuslikult on kohapealne tarbimine kasumlikum kui võrku müümine.
Turuosalised soovivad tõsta WACC määra tasemele 6,5%, 10%, 12%. Lisanduvalt pakutakse välja muuta WACC sisend muudetavaks vahemikus 5-10%, et kasutada taotleja reaalsel kapitalihinda.	Teha metoodikas osaline muudatus.	Rahvusvahelisest uuringust nähtub, et päikeseenergia tootjate soovituslik WACC vahemik Eestis on 5,5-10% ¹³ . Konkurentsiamet võttis WACC määraks 6%, mis jääb rahvusvahelise uuringu vahemikku. Võtame soovitusel arvesse ning määrame metoodikas WACC määraks 6%.
Turuosaline teeb ettepaneku alustada hindamismudelid diskonteerimist hetkest, mil toetust saav park pidi olema komplekteeritud tasemel, mis oleks võimaldanud alustada tootmist, s.o alates 31.12.2020.	Teha metoodikas muudatus.	Võtame mudelid arvesse, et diskonteerimist alustatakse hetkest, mil toetust saav park pidi olema komplekteeritud tasemele, mis oleks võimaldanud alustada tootmist, s.o alates 31.12.2020.

¹³ Agustin Roth et al. (2021), „Renewable energy financing conditions in Europe: survey and impact analysis“
<https://ec.europa.eu/research/participants/documents/downloadPublic?documentIds=080166e5daaba9f4&appId=PPGMS>, 15.11.2021

<p>Turuosaline on välja toonud, et tasandatud kulude leidmisel tuleb arvestada ka amortisatsiooni- ja finantseerimiskuludega.</p>	<p>Jätta meetoodikas muutmata.</p>	<p>Finantseerimiskulud - Ettevõtted ja/või projekti arendajad võivad finantseerida projekte kaasates erinevates proportsioonides võla ja/või omakapitali. Vastavatest kapitali vormidest tulenevaid kulutusi (intress, dividend) on kajastatud kaalutud keskmises kapitali hinnas ehk <i>Weighted Average Cost of Capital</i> (WACC)-s, mida kasutatakse tasandatud kulude arvutamisel diskontomäärana tuletamaks tuleviku prognooside tänapäeva väärtust. WACC-s arvestatakse nii omakapitali kui ka võlakapitali kuluga ning seetõttu, kui arvestada finantseerimiskulusid ka eraldi elemendina tasandatud kulude arvutuses, toimuks kulude topelt arvestamine ehk finantseerimiskulud oleksid arvestatud nii eraldi kuluelemendina kui ka WACC-s. Euroopa Komisjon on oma vastustes selgelt öelnud, et finantseerimiskulusid tasandatud kulude arvutustes ei arvestata.</p> <p>Amortisatsiooni ei arvestata mudelis kahel põhjusel. Esiteks pole amortisatsiooni puhul tegemist konkreetse rahalise väljaminekuga, vaid toimub raamatupidamislik arvestus, mis hindab madalamaks ettevõtte varade väärtust läbi nende eluea ning võimaldab ettevõtjal iga-aastaselt osa tulust kõrvale panna vastava vara väljavahetamiseks. Samas, kuna ettevõtteid ei ole kohustatud raha kõrvale panema ning sellest ei teki otseselt rahalist väljaminekut, siis ei ole õige seda tasandatud kuludes arvestada. Teiseks on ettevõtte investeeringud varasse tasandatud kuludes juba arvestatud läbi investeeringute (<i>CapEx</i>). Arvutuses võetakse arvesse kogu rahalist investeeringut vastavasse varasse (nt ehitised, seadmed) ning kui võtta lisaks veel kuluna arvesse selle sama vara raamatupidamisliku väärtuse langemist, toimuks vastava varaga seotud kulude topeltarvestus. Esmalt, kui vara omandatakse/ehitatakse ning teist korda, kui sama investeeringu amortisatsioon võetakse arvesse selle eluea jooksul.</p>
<p>Turuosalised märgivad, et konsultatsioonist teavitamine ja vastamiseks määratud aeg oli ebapiisav ning vajalik on täiendav dialoog turuosalistega.</p>	<p>Jätta meetoodikas muutmata.</p>	<p>Avalikust konsultatsioonist teavitati e-kirja teel Eesti Päikeseelektri Assotsiatsiooni ja Eleringi infokirja saajaid, lisaks oli vastav info kättesaadav Eleringi veebilehel. Meetoodikale arvamuse avaldamiseks määratud aeg oli piisav ning seda kinnitab mh turuosaliste konstruktiivne tagasiside. Dialoog turuosalistega toimib, mitmeid turuosaliste ettepanekuid arvestatakse meetoodika täiustamisel ja muutmisel tootjate huvides ning ühtlasi anname tagasiside ja selgitused esitatud küsimustele.</p>
<p>Turuosalised leiavad, et Grupierandi määruse kohaldamine ELTS § 59 lg-ga 2⁶ toimus kiirustades ning investeeringud tehti ja siduvad kohustused võeti enne vastava muudatuse jõustumist. Toetuse tagasiulatuv piiramine on vastuolus õiguskindluse ja õiguspärase ootuse põhimõtetega, Taastuenergia direktiivi art 6 lõigetega 1 ja 2 ning Euroopa Komisjoni tõlgendusega GBER määruse kohta.</p> <p>Üks turuosaline leiab, et meetoodikat peaks rakendama alates 2022. a algusest, mitte tagasiulatuvalt.</p>	<p>Jätta meetoodikas muutmata.</p>	<p>01.07.2020 jõustunud muudatus (ELTS § 59 lg 2⁶), millega kvalifitseeriti väiketootjate toetus vähese tähtsusega abi asemel GBER hõlmatud riigiabiks, tehti eelkõige lähtuvalt Eesti Päikeseelektri Assotsiatsiooni initsiatiivist ning teave vastava seadusemuudatuse menetlemisest ja GBER määruse kohaldamisest oli Eesti Päikeseelektri Assotsiatsioonil juba 2020. a kevadel (nähtub mh EPEA 02.07.2020. a märgukirjast). Ka Eleringi jaoks toimus GBER määruse kohaldamine kiirustades, mistõttu ei olnud võimalik varem töötada välja tasandatud kulude arvutamise meetoodikat ning kriteeriume, et tagada abi vastavus GBER määruse artikli 43 lõikele 5. Rahandusministeerium andis 10.09.2020 Eleringile suunise tuvastada projektid, mille puhul esineb ülekompenseerimise oht, mistõttu võib sel juhul olla vajalik toetusmäärade või toetusperioodi ümber hindamine.</p> <p>Investeeringule tegevustoetuse taotluse esitamisel oli taotlejatele teada, et GBER rakendub. Elering on informeerinud toetuse saajaid tootmiseseadme registreerimisel, et vastavalt 01.07.2020 jõustunud elektrituruseaduse muudatusele kehtivad abile GBER määruse tingimused ja lubatud kasumlikkuse piirmäärad ning Elering võib esitada tootjatele täiendavaid küsimusi ning paluda informatsiooni esitamist teostatud investeeringu osas. Seega on tootjatele selgitatud, et kohaldub GBER ning kasumlikkuse piirmäärade hindamisel võidakse paluda täiendavat informatsiooni. Tegemist ei ole õiguskindluse ega õiguspärase ootuse põhimõtete rikkumisega, kuna GBER määruse artikli 43 lõikes 5 sätestatud kriteerium, et abi energiaühiku kohta ei tohi ületada kõnealusest taastuvallikast toodetud energia tasandatud kulude ja sama energialiigi turuhinna vahet, kehtis praegusele toetusmeetmele alates 01.07.2020. Praegune meetoodika üksnes sisustab tasandatud kulude arvestamise viisi.</p>

		Käitise oodatav eluiga ei sõltu õiguslikest kaalutlustest. Metoodikat rakendatakse käitise oodatava eluea perioodi kohta ning perioodist 2021. a välja jätmine moonutaks mudeli toimimist.
Turuosalised viitavad ebavõrdsele kohtlemisele sõltuvalt tootmiseadme rajamise ajast (nt 30.06.2020 vs. 02.07.2020) ja rajatud seadmete arvust.	Jätta metoodikas muutmata.	Kuni 30.06.2020 oli tegemist vähese tähtsusega abiga konkurentsiseaduse § 33 lg 1 mõistes ning alates 01.07.2020 kohaldub toetusmeetmele ELTS § 59 lg 2 ⁶ alusel GBER. Seetõttu kohalduvad erineval ajal rajatud tootmiseadmetele erinevad tingimused vastavalt konkreetse meetme õiguslikule raamistikule. Erinev kohtlemine sõltuvalt seadmete arvust on tingitud päikesejaama projekti gruppide erinevatest kapitali- ja opereerimiskuludest. Sarnases olukorras olevaid tootjaid koheldakse metoodika rakendamisel ka sisuliselt ühtemoodi. Vaatamata eelnevale on riigiabi taotleja soovi korral võimalik teostada individuaalhindamist päikesepargi CapEx kulude väljaselgitamiseks.
Turuosaliste hinnangul on metoodika rakendamine ebamõistlik ressursikasutus, mis põhjustab ettevõtjate halduskoormuse kasvu ning täiendava kulu seoses andmete esitamise ja asjaolude tõendamisega.	Jätta metoodikas muutmata.	Toetuste väljamaksmine peab olema kooskõlas Euroopa Komisjoni riigiabi reeglitega ja grupierandi määruses sätestatud tingimustega. Sektoripõhine tegevustoetuse kasumlikkuse hindamine ning metoodika rakendamine on valitud halduskoormuse optimeerimiseks. Täiendav halduskoormus ja võimalik kulu saab kaasna üksnes individuaalse hindamise soovi korral.
Turuosalised peavad ettevõtte kasumi piiramist vääraks ning teevad ettepaneku, et sekkumise korral peaks ettevõtetele kompenseerima ka liiga väikese tulukuse / kahjumi.	Jätta metoodikas muutmata.	GBER määrusest tuleneb ülekompenseerimise vältimise nõue. Väiksema tulu kompenseerimiseks puudub õiguslik alus.
Turuosaline märgib, et elektri tegeliku turuhinna arvestamine üksnes alla poole analüüsitava perioodi ulatuses (ülejäanud 13a lähtutakse prognoosist) on vastuolus GBER artikli 43 lõikes 5 nimetatud kohustusega võrrelda energialiigi tasandatud kulusid ning sama energialiigi turuhinda. Turuosaline teeb ettepaneku seadmete kasuliku eluea perioodi ühitamiseks kasutatavate turuhindade perioodiga 12a.	Jätta metoodikas muutmata.	Esialgssed planeeritud elektri hinnad on lisatud MS Exceli tabelitöötuses kasutatud metoodikal põhinevate arvutuste näitlikustamiseks. Prognoosihinda kasutatakse ainult esimestel aastatel, seejärel hakatakse kasumlikkuse hindamisel lähtuma tegelikust elektribörsi hinnast. LCOE arvestamine põhineb tootmiseadme reaalsel eeldataval elueal ja ei ole seotud kasumlikkuse piirmäära ega toetusperioodiga.